

ОХОРОНА СЕЛЕКЦІЙНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Володимир Вірченко,

доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат економічних наук

Віталій Савчук,

магістрант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню сутності та специфіки захисту селекційних досягнень як важливої передумови підтримки продовольчої безпеки країни. Проаналізовано економічну сутність продовольчої безпеки та досліджено механізм її підтримки. Визначено роль селекційних досягнень у системі факторів продовольчої безпеки. Проаналізовано особливості регулювання відносин щодо привласнення та комерціалізації результатів селекційної діяльності. Розглянуто основні напрями підвищення ефективності охорони селекційних досягнень в Україні.

Ключові слова: селекційні досягнення, продовольча безпека, сорти рослин, охорона селекційних досягнень

Постановка проблеми. Формування продовольчої безпеки країни є одним з пріоритетних завдань державної економічної політики в умовах стійкого зростання кількості населення та розвитку глобалізаційних процесів, які прискорюють перерозподіл продовольчих ресурсів між різними країнами світу. Останніми роками проблема забезпечення продовольчої безпеки поставала особливо гостро, що підтверджується висновками авторитетних міжнародних організацій. Не зважаючи на значну частку АПК у структурі вітчизняної економіки, проблема продовольчої безпеки продовжує зберігати актуальність і в Україні. Це зумовлює необхідність удосконалення форм і методів державного регулювання економіки у контексті підтримки на належному рівні продовольчої безпеки загалом та розвитку виробництва сільськогосподарських культур, зокрема.

У будь-якій країні основою розвинутої системи сільськогосподарського

виробництва є ефективна селекційна діяльність. На жаль, в Україні селекційна діяльність розвивається досить повільно. Така ситуація виникла внаслідок вузькості правового поля та недостатньої обізнаності суб'єктів селекційної діяльності щодо своїх прав. Українське законодавство у сфері захисту прав селекціонерів має більш декларативний, аніж прикладний характер. Отож, необхідність підвищення рівня продовольчої безпеки в Україні та розвитку виробництва сільськогосподарських культур визначають необхідність ґрунтовного дослідження особливостей охорони селекційних досягнень.

Аналіз останніх досліджень. Сутність селекційної діяльності, а також основні проблеми організаційного й інституційного характеру, що стримують її розвиток в Україні були висвітлені у вітчизняній науковій літературі. Належне місце в розробці такої наукової тематики посідають

праці В. Антоненка, Н. Багай, О. Бутнік-Сіверського, В. Дроб'язка, В. Єрмоленка, В. Копань, О. Орлюк, О. Підпригори, Д. Пічкура, О. Штефан та ін. Зміст і основні передумови підтримки продовольчої безпеки як складової економічної безпеки країни, зокрема формування стійкої, незалежної від імпорту харчової галузі були досліджені вітчизняними науковцями, серед яких: З. Варналій, В. Власов, В. Геєць, О. Гойчук, О. Гудзинський, О. Єрмаков, С. Кваша, В. Мунтян, Б. Пасхавер, О. Резнікова, П. Саблук, О. Шубравська та ін. Водночас питання, пов'язані із дослідженням ролі селекційної діяльності в забезпеченні продовольчої безпеки, а також визначенням напрямків підвищення ефективності охорони результатів селекційної діяльності в контексті підтримки продовольчої безпеки в Україні, на наш погляд, вивчені й висвітлені недостатньо.

Метою статті є дослідження специфіки охорони селекційних досягнень в Україні як одного з визначальних факторів у системі підтримки національної продовольчої безпеки. Завдання дослідження підпорядковані досягненню поставленої мети і спрямовані на вивчення змісту продовольчої безпеки й ролі селекційних досягнень у механізмі її забезпечення; дослідження економічної природи селекційних досягнень і особливостей регулювання відносин щодо привласнення та розпоряджання результатами селекційної діяльності; визначення основних напрямків підвищення ефективності охорони селекційних досягнень в Україні.

Невпинне зростання кількості населення країн світу, погіршення екологічної ситуації та глобальні кліматичні зміни суттєво загострили проблему глобальної продовольчої безпеки в останні десятиріччя. Всесвітній економічний форум (далі — ВЕФ) визнав питання продовольчої безпеки та реагування на нього однією з пріоритет-

них сфер діяльності міжнародного співтовариства, що може поставити під загрозу стабільність сучасної цивілізації протягом наступних 10 років [9, 15].

За оптимістичними прогнозами, до 2050 р. населення планети складатиме більше 9 мільярдів осіб. Для того, щоб їх прогодувати, буде необхідно виробляти не менш як на 50 % більше продовольства, ніж зараз. Водночас, зміна клімату може скоротити врожайність більш ніж на 25 % [16]. Якщо не вплинути на ці процеси, то забезпечення продовольчої безпеки, особливо для найбідніших країн світу, буде майже неможливим.

Термін «продовольча безпека» отримав поширення в науковому обороті та міжнародній практиці після зернової кризи 1972–1973 рр. У 1974 р. Генеральна Асамблея ООН схвалила розроблені на основі рекомендацій Продовольчої та сільськогосподарської організації (далі — FAO) Міжнародні зобов'язання щодо забезпечення продовольчої безпеки у світі, в тексті яких продовольча безпека визначається як система заходів, що забезпечують виробництво та задоволення кількісно-якісних потреб населення країни в конкурентоспроможних вітчизняних продуктах харчування широкого асортименту.

У розвинутому агропромисловому виробництві, що є основою продовольчої безпеки країни, важливу роль відіграє ефективна селекційна діяльність. За результатами досліджень австрійської спілки селекціонерів, частка селекції у збільшенні урожайності зернових культур в 1980 р. становила 45 %, а в 2000 р. — 50 %. До 2020 р. зазначений показник, на думку фахівців, має сягнути понад 60 % [19, 211]. Це свідчить про важливу роль селекційної діяльності у формуванні продовольчої безпеки країни.

Результатами селекційної діяльності є нові сорти рослин та породи тварин. Одним з основних завдань державної системи охорони прав на сорти

Рис.1. Механізм забезпечення продовольчої безпеки [8, 85]

рослин і породи тварин є формування національних сортових ресурсів.

Селекція (від лат. *selectio* — добір) — це діяльність щодо створення нових і поліпшення наявних сортів рослин та порід тварин, найбільш пристосованих для задоволення потреб людини [15, 5]. Нині можна спостерігати стрімкий розвиток цієї науки, що зумовлюється актуальністю проблеми забезпечення агропромислового виробництва новими, більш якісними сортами. Так, за свідченням експертів FAO, уже в 2020 р. приріст землеробської продукції провідних аграр-

них країн світу буде отриманий завдяки культивуванню нових сортів і гібридів, а їхня частка в структурі врожаю сягатиме 50–70%, що в 1,5–2 рази більше, ніж сьогодні.

Механізм підтримки продовольчої безпеки (див. Рис. 1) розкривається через призму можливості системи продовольчого забезпечення країни підтримувати динамічну рівновагу та стійкість за допомогою таких його елементів [8, 84]:

- підсистема забезпечення, що є основою для продовольчої системи і реалізується за допомогою потен-

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

- ціалу фінансового, матеріально-технічного, інформаційного, кадрового й наукового забезпечення;
- функціональна підсистема, що охоплює виробництво продовольства, формування і розподіл продовольчих ресурсів, зокрема й за допомогою імпорту продовольства та його експорту;
- цільова підсистема, яка реалізує головну мету продовольчої безпеки — споживання продуктів харчування;
- контрольна підсистема, що складається з індикаторів продовольчої безпеки країни;
- підсистема регулювання, яка містить як ринкові, так і державні механізми регулювання, що коригують розвиток економічної системи відповідно до потреб продовольчої безпеки.

Стан продовольчої системи є визначальним у формуванні продовольчої безпеки та фіксується індикаторами продовольчої безпеки. Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» від 05.12.2007 р., було визначено систему критеріїв, відповідно до яких можна проаналізувати стан продовольчої безпеки України [5]. Одним із них є достатність зернових запасів, для підтримки рівня яких необхідним є забезпечення сільськогосподарських виробників високоякісним посівним матеріалом. Для отримання такого матеріалу, а надто, прав на його використання, необхідним є створення умов для розвитку вітчизняної селекційної галузі. Такі ж причинно-наслідкові зв'язки існують і між продовольчою незалежністю продовольчих ресурсів та селекційною діяльністю. На наш погляд, це свідчить про нерозривний зв'язок між продовольчою безпекою та охороною селекційних досягнень.

Іншою важливою складовою підтримки продовольчої безпеки є функціональна підсистема, котра забезпечує безпосереднє виробництво та фор-

мування продовольчих ресурсів і резервів. Особливе місце в цьому процесі посідає синтез виробництва агропродовольчих товарів та інноваційно-наукового забезпечення. У цьому контексті знову проявляється визначальна роль селекційної галузі в підтримці продовольчої безпеки.

На жаль, статистичні дані засвідчують низьку активність вітчизняних підприємств у сфері фінансування селекційної діяльності. Протягом 2013 р. науковими організаціями України виконано 47 900 робіт, з яких 1,6% спрямовано на створення нових сортів рослин, порід тварин (в кількісному вираженні — це 745 одиниць) [11, 126]. При цьому 463 із 745 робіт були виконані в закладах державного сектору, 268 — підприємствами та 14 — закладами вищої освіти. Такі дані свідчать про недостатню зацікавленість вітчизняних підприємців у вдосконаленні посівного матеріалу та порід тварин, з одного боку, а з другого боку, про те, що права приватних селекціонерів просто не можуть бути ефективно реалізовані завдяки впливу низки негативних факторів.

Упродовж 2013 р. в результаті діяльності наукових організацій до вітчизняного патентного відомства було подано 8348 заявок на видачу охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності (у 2012 р. — 8514), зокрема 2965 заявок — на винаходи та 206 — на сорти рослин і породи тварин (у 2012 р. — 2887 та 263 відповідно). Отримано було 129 правоохоронних документів у 2013 р. та 205 — у 2012 р., що свідчить про негативну динаміку [11, 141]. Розподіл отриманих патентів на сорти рослин є таким: 120 (93 %) отримано державними установами, 3 (2 %) — підприємствами, 6 (5 %) — закладами вищої освіти. Всі отримані патенти державного сектору були розподілені між установами національних академій наук України (Академія аграрних наук України — 101, Національна

академія наук — 19). Результати засвідчують низьку зацікавленість приватних підприємств у фінансуванні селекційної діяльності та комерціалізації її результатів.

Водночас Україна активно співпрацює з міжнародними установами та організаціями у сфері охорони прав на сорти рослин. До найбільш авторитетних належать:

- UPOV — Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин;
- CPVO — Офіс ЄС з питань рослинного розмаїття;
- FAO — Продовольча та сільськогосподарська організація при ООН;
- OECD — Організація економічного співробітництва та розвитку.

Це дає можливість постійно вдосконалювати та гармонізувати вітчизняну систему охорони прав на сорти рослин, приводячи її у відповідність до міжнародних стандартів. Формування міжнародної системи охорони прав на сорти рослин розпочалось у 1961 р., коли Міжнародним союзом з охорони нових сортів рослин (далі — UPOV) у Парижі було підписано Міжнародну конвенцію з охорони нових сортів рослин, яке згодом кілька разів переглядалась (у 1972, 1978 та 1991 рр.).

FAO також свого часу прийняла декілька резолюцій із метою підтримки селекційної діяльності як складової забезпечення продовольчої безпеки. Наприклад, у Міжнародній угоді з рослинних генетичних ресурсів для виробництва продовольства і ведення сільського господарства, що була підписана у 2001 р. визнається комплексний внесок селекціонерів, зокрема й фермерів, до глобальної продовольчої безпеки шляхом їх досліджень і розробок нових сортів сільськогосподарських культур [13]. Отож, норми міжнародних угод, хоча й мають переважно декларативний характер, але водночас підкреслюють важливість охорони селекційних досягнень для підтримки продовольчої безпеки країни.

В Україні принципи правової охорони селекційних досягнень регламентуються законами «Про охорону прав на сорти рослин» від 01.17.2002 р. та «Про племінну справу у тваринництві» від 21.12.1993 р. Основні принципи охорони визначено Цивільним кодексом України та Законом України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин» [6, 518].

У Законі України «Про племінну справу у тваринництві» селекційне досягнення визначено як створену в результаті цілеспрямованої творчої діяльності групу племінних тварин, що має нові генетичні ознаки, які стійко передає потомству, та за показниками продуктивності перевищує попередні типи тварин [3].

Що стосується безпосередньо рослинництва, то Закон України «Про охорону прав на сорти рослин», який гармонізований з Конвенцією UPOV, визначає два стани сорту рослини [2]:

- 1) сорт вважається придатним для набуття на нього права інтелектуальної власності, якщо він є новим, однорідним, стабільним та відмінним;
- 2) сорт вважається придатним для поширення в Україні, якщо володіє вищезазначеними ознаками та може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення.

Потрібно зазначити, що селекція є наукою про методи створення сортів, гібридів рослин і порід тварин з потрібними людині якостями, а також діяльністю з виведенням сортів і гібридів сільськогосподарських культур, порід тварин. Саме в результаті селекційної діяльності створено велику кількість сортів сільськогосподарських рослин і порід свійських тварин. На нашу думку, це дає підстави вважати селекційними досягненнями не лише породи тварин, а й сорти рослин. Отож необхідно внести відповідні зміни до тексту ст. 1 Зако-

ну України «Про племінну справу у тваринництві».

Важливою ініціативою уряду України стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні» від 15.05.2003 р. Реєстр сортів є офіційним документом, який містить відомості про сорти рослин, а також дані щодо державної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності на них [4].

Важливим етапом у розвитку системи інституційного регулювання відносин щодо привласнення та розпорядження результатами селекційної діяльності стало створення у 2002 р. Державної системи охорони прав на сорти рослин та Українського інституту експертизи сортів рослин. Сьогодні зазначені установи належать до юрисдикції Міністерства аграрної політики та продовольства України, у той час як функції регулювання відносин щодо інших результатів інтелектуальної діяльності в Україні реалізуються Державною службою інтелектуальної власності, яка підпорядковується Кабінету Міністрів України. На наш погляд, Державна система охорони прав на сорти рослин має бути переведена під юрисдикцію Державної служби інтелектуальної власності, що дозволить реалізувати в Україні комплексний захист об'єктів інтелектуальної власності.

Під охороною селекційних досягнень розуміють суспільно-правовий порядок закріплення певних прав і обов'язків за суб'єктами селекційної діяльності, що виникають з приводу привласнення та комерціалізації її результатів, а також створення механізму їхньої реалізації. Водночас, захист селекційних досягнень становить комплекс заходів, спрямованих на визнання або відновлення прав на них, а також захист інтересів суб'єктів селекційної діяльності під час їх порушення чи оспорування шляхом засто-

сування до правопорушників визначених законом санкцій. Отож, захист є складовою селекційних досягнень і здійснюється у випадку порушення чи оспорування зазначених прав.

Захист прав на результати селекційної діяльності може відбуватися у 2 формах: юрисдикційній та неюрисдикційній. Юрисдикційна форма захисту — це комплекс заходів щодо визнання чи відновлення прав суб'єктів селекційної діяльності, що здійснюються уповноваженими державою органами. Під уповноваженими державою органами потрібно розуміти суди, зокрема третейські. Юрисдикційна форма захисту передбачає цивільно-правовий, кримінально-правовий та адміністративний порядок захисту, а також судовий та адміністративний способи захисту. При цьому, цивільно-правовий та кримінально-правовий порядок захисту належать до судового способу захисту.

Варто зауважити, що наявність у вітчизняному законодавстві ефективних норм, спрямованих на захист прав суб'єктів селекційної діяльності, повною мірою не забезпечує ефективну охорону селекційних досягнень. Адже крім нормативно-правового регулювання ефективність охорони визначається дієвими заходами, котрі реалізуються судовою системою і органами виконавчої влади щодо захисту порушених прав учасників селекційної діяльності. На жаль, статистика Міністерства юстиції України засвідчує надзвичайно низьку кількість фактів притягнення до кримінальної відповідальності порушників прав селекціонерів в Україні.

Поряд з охороною селекційних досягнень, важливим фактором, що стримує розвиток селекційної галузі, є відсутність належної державної підтримки. На жаль, держава не субсидує належним чином приватні підприємства, що спеціалізуються на виробництві насіння. Нині державні науково-дослідні інститути та вищі

навчальні заклади продовжують відігравати провідну роль у селекційній діяльності [7, 386].

Позитивний вплив на розвиток селекційної галузі справляє поширення інформації про селекційні досягнення. Власник патенту на селекційні досягнення має право подати до Укрпатенту для офіційної публікації заяву про надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого об'єкта промислової власності з метою сповіщення громадськості. У такому разі річний збір за підтримання чинності патенту зменшується на 50 %, починаючи з року, наступного за роком публікації такої заяви [7, 374].

Загальновідомо, однією з проблем у сфері захисту прав селекціонерів є поширеність випадків ігнорування норм права суб'єктами господарювання в галузі рослинництва, а також лобювання цими групами пропозицій щодо перегляду основних норм законодавства на користь суб'єктів насінництва, що використовують сорти та не бажають ділитися своїми прибутками з науково-секційними установами і незалежними селекціонерами [17, 64]. Незважаючи на це, Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» та інші джерела вітчизняного права у галузі селекційної діяльності містять всі необхідні норми для того, щоби вітчизняна система охорони сортів рослин і захисту прав селекціонерів функціонувала ефективно, важливу роль у цьому має відіграти державна підтримка.

На наш погляд, для підтримки продовольчої безпеки України і стимулювання розвитку селекційної діяльності в Україні необхідно реалізувати систему заходів. По-перше, необхідно вжити заходів для забезпечення вітчизняного агропромислового виробництва високотемпальним насінням сільськогосподарських культур, адже це найважливіший резерв підвищення врожайності та валових зборів, а також посилити координаційну і контрольну

функції держави в усіх ланках насінництва.

По-друге, потрібно прискорити впровадження нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур як за рахунок участі приватних компаній, асоціацій, так і підтримки держави, для підвищення обсягів виробництва продукції рослинництва з метою забезпечення продовольчої безпеки країни та збільшення експорту.

По-третє, провести кардинальне оновлення матеріально-технічної бази, інфраструктури наукових установ — селекційних центрів, системи державного сортовипробування, а також елітно-насінницьких господарств, акредитованих насінневих лабораторій, а також гарантувати збереження заходів державної підтримки насінницьких підприємств.

По-п'яте, необхідно посилити державний контроль за порушеннями прав суб'єктів селекційної діяльності, підвищити відповідальність порушників майнових прав на селекційні досягнення, забезпечити створення спеціалізованих колегій суддів, які розглядали б справи про порушення прав інтелектуальної власності.

По-шосте, одним із основних інструментів захисту прав селекціонерів може стати спеціалізована інституція з колективного управління майновими правами щодо сортів рослин, наприклад Асоціація селекціонерів України [17, 61]. Адже, як показує світовий досвід, лише через створення таких організацій селекціонери більшості розвинених країн змогли налагодити ефективну систему реалізації майнових прав щодо сортів рослин і таким чином задовольнити свої економічні інтереси, пов'язані з практичним використанням нового. Наприклад, патенти у США видають тільки на сорти, що розмножуються вегетативно (за допомогою висівання). Сорти, що розмножуються генеративно (не потребують втручання людини), охороняються свідоцтвами [18, 501].

По-сьоме, необхідно вдосконалити податкове законодавство України у контексті інституційного стимулювання комерціалізації селекційних досягнень: звільнити від оподаткування ПДВ операції з внесення майнових прав на селекційні досягнення до статутного капіталу; на термін до 5 років ввести пільгову ставку ПДВ у розмірі 7 % для оподаткування товарообмінних операцій та операцій купівлі-продажу результатів селекційної діяльності; ввести пільгову ставку ПДВ у розмірі 10 % для оподаткування операцій з придбання сировини, матеріалів, послуг, необхідних для створення нових сортів рослин та порід тварин.

По-восьме, з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних селекційних досягнень має бути вдосконалена системи критеріїв охороноздатності сортів рослин і порід тварин на основі рекомендацій провідних науковців та спеціалістів селекційної галузі.

У зв'язку з останнім, вважаємо за доцільне для більш ефективного обміну технологіями між науковими установами та підприємницьким сектором створювати, так звані, центри трансферу технологій (технопарки), що дасть змогу не лише створити умови для більш ефективної селекційної діяльності за рахунок залучення приватних інвестицій, але і спрощеної процедури впровадження цих розробок у господарську діяльність.

Висновки

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що питання продовольчої безпеки гостро стоїть на міжнародному рівні, а також є актуальною проблемою вітчизняної економіки. Водночас, важливою складовою продовольчої безпеки є підтримання біологічного різноманіття агропромислового виробництва, зокрема й завдяки активному використанню нових сортів рослин і захисту прав селекціонерів.

Встановлено, що селекційна діяльність є однією зі складових сталого

розвитку системи продовольчої безпеки, а також акселератором розвитку агропромислового виробництва. Не зважаючи на це, вітчизняна статистика засвідчує досить повільний розвиток селекційної галузі в Україні. Причини цього є низька ефективність охорони результатів селекційної діяльності, відсутність належної державної підтримки селекційної галузі, незацікавленість більшості суб'єктів господарювання в інвестиціях у селекційні досягнення.

Запропонована у статті система заходів має стимулювати розвиток селекційної діяльності в Україні через надання відповідних податкових пільг суб'єктам селекційної галузі, підвищення ефективності захисту прав селекціонерів, підвищення вимог щодо охороноздатності сортів рослин, створення інфраструктури селекційної діяльності, спеціалізованих інституцій з колективного управління майновими правами щодо сортів рослин тощо.

Отже, питання ефективного регулювання відносин щодо результатів селекційної діяльності як важливий фактор системи продовольчої безпеки продовжує зберігати актуальність і сьогодні. Потребує ґрунтовного вивчення питання вдосконалення інституційних механізмів забезпечення прав селекціонерів, регресійного аналізу передавального механізму впливу селекційної галузі на продовольчу безпеку, а також удосконалення нормативно-правового поля селекційної діяльності. Отже, лише зацікавленість науковців у цій тематиці в поєднанні з державною підтримкою селекційної діяльності може забезпечити посилення продовольчої безпеки в Україні. ♦

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993 р. № 3116-XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3116-12/page2>.
3. Закон України «Про племінну справу у тваринництві» від 21.12.1993 р. № 3691-XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні» від 15.05.2003 р. № 686 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/686-2003-%D0%BF>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. №1379 «Деякі питання продовольчої безпеки» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF>.
6. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / В. Д. Базилевич. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2014. — 671 с.
7. Волков О. І. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. ; під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. — К. : КНТ, 2006. — 648 с.
8. Гойчук О. І. Продовольча безпека: монографія / О. І. Гойчук. — Житомир : Полісся, 2004. — 348 с.
9. Доповідь Всесвітнього економічного форуму. *GlobalRisks 2015, Tenth Edition is published by the World Economic Forum* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_2015_Report15.pdf.
10. Кайгородцев О. А. Экономическая и продовольственная безопасность : [монографія] / О. А. Кайгородцев. — Усть-Каменогорск : Изд-во ВКГУ им. С. Аманджолова, 2006. — 445 с.
11. Кармазіна О. О. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний зб. / О. О. Кармазіна. — К. : Державна служба статистики, 2014. — 314 с.
12. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_856.
13. Міжнародна угода з рослинних генетичних ресурсів для виробництва продовольства і ведення сільського господарства 3/2001 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fao.org/docrep/meeting/004/Y2650e/Y2650e01.htm#3>.
14. Міжнародний проект з рослинних генетичних ресурсів 5/83 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fao.org/docrep/x5563E/X5563e07.htm#wfd>.
15. Молоцький М. Я. Селекція і насінництво сільськогосподарських рослин : підручник / Молоцький М. Я., Васильківський С. П., Князюк В. І., Власенко В. А. — К. : Вища освіта, 2006. — 463 с.
16. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.worldbank.org>.
17. Пічкур О. В. Правова охорона селекційних досягнень у рослинництві : монографія / О. В. Пічкур. — К. : Авокадо, 2006. — 804 с.
18. Право інтелектуальної власності : акад. курс : підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К. : Ін Юре, 2007. — 696 с.

19. Шпаар Д. *Зерновые культуры: выращивание, уборка, хранение и использование* / Дитрих Шпаар. — К. : Зерно, 2012. — 704 с.

Надійшла до редакції 31.03.2015 року

Вірченко В., Савчук В. Охрана селекционных достижений как предпосылка продовольственной безопасности Украины. Стаття посвящена дослідженню сутності і специфіки захисту селекційних досягнень як важливої предпосылки підтримки продовольственої безпеки країни. Проаналізована економічна сутність продовольственої безпеки і досліджено механізм її підтримки. Визначено роль селекційних досягнень в системі факторів продовольственої безпеки. Проаналізовані особливості регулювання відношень відносно присвоєння і комерціалізації результатів селекційної діяльності. Розглянуті основні напрями підвищення ефективності охорони селекційних досягнень в Україні.

Ключевые слова: селекційні досягнення, продовольствена безпека, сорти рослин, охорона селекційних досягнень.

Virchenko V., Savchuk V. Protection of breeding achievements as precondition of food security of Ukraine. The article is devoted to analysis of interconnection between food security and breeding activity results protection. The idea of food security as main tasks in the context of economic security support is proved. Connections between food security and the necessity to support agro-industrial complex and direct production of crops, their updating and improvement are discovered. Proved that breeding industry has a low level of development in Ukraine. This situation has arisen because of the limitation of the legal framework and insufficient level of government support.

The article also reveals the basic problems of food issues at the international level and its possible solutions at the national level. There is described the essence of food security, approaches to its understanding, and the mechanism of its formation. There also is revealed that a very important component of food security is its functional subsystem that is engaged in direct production and the formation of food resources and reserves. It is determined that a special place in this process takes the synthesis of agro-production and innovative scientific approach, which is based on the breeding industry.

In this case, the article also examines the nature of breeding and basic ways of its protection. In addition, there are identified the most powerful international organizations which coordinate international cooperation in the field of the breeders' rights legal protection. The article also identifies the main international agreements concerning legal protection of the breeding activity.

Ukrainian legislation in the sphere of breeders rights protection is analysed. It considers institutional and regulatory support of this process in Ukraine. System of civil law, administrative law and criminal law protection of rights of breeders in Ukraine are considered. Main problems of breeding legislation and implementation of these laws in Ukraine are analyzed. Recommendations concerning improving effectiveness of legal protection and government support of breeding activity results in Ukraine are defined.

Keywords: breeding achievements, food security, breed, protection of breeding achievements